

Community-based toerisme (PER)

Het is buiten nog pikkedonker als de lichten aangaan en bewegingen van medepassagiers ons wakker maken. We zitten in de nachtbus, vertrokken vanuit de Boliviaanse grensstad Copacabana, onderweg naar onze eerste bestemming in Peru. Floris fluistert: "Tijd om op te staan, we zijn in Cusco!", terwijl hij naar buiten kijkt door een schoongeveegd plekje op het beslagen raam. We strompelen de bus uit – de slaap nog in de ogen – en laten onze bagagetickets zien. Als doorgewinterde bus-routiniers nemen we onze rugzakken in ontvangst. We hebben onze boot tijdelijk achtergelaten in het Chileense Puerto Montt, en nu reizen we – er rijden hier nauwelijks treinen – met de bus naar Bolivia en Peru.

Is druk ook duurzaam?

Als de eerste zonnestrallen de stad verlichten, valt ons op hoeveel archeologische monumenten er in Cusco staan. Ze vormen een stille herinnering aan de Inca-beschaving en het Spaanse kolonialisme. Lang rustig blijft het in ieder geval niet, want een paar uur later stroomt de stad vol met toeristen. Dit zorgt voor een bruisende en uitgelaten sfeer. Toerisme is een belangrijke inkomstenbron voor Cusco, zo veel is ons inmiddels duidelijk. Wel vragen we ons hardop af of de opbrengsten eerlijk worden verdeeld onder de Peruanen.

Deze vraag leggen we neer bij Elena van Voorthuizen, expert van Better Places: een reisorganisatie die samenwerkt met lokale ondernemers. Ze legt de nadelen van massatoerisme uit: "Veel toeristen blijven hier maar kort. Ze vliegen kriskras door het land en veroorzaken zo relatief veel transportemissies. Bovendien bezoeken ze vaak dezelfde trekpleisters, waardoor de inkomsten bij een selecte groep ondernemers terechtkomen. Reizigers maken op die manier niet écht kennis met het land, de cultuur en de lokale bevolking." Dat kan duurzamer lijkt ons, maar hoe?

Homestays en slow travel

Elena vertelt verder: "Better Places biedt *community-based* toerisme aan. We organiseren reizen die de sociale omstandigheden in Peru verbeteren, en een minimale ecologische voetafdruk achterlaten. Dit doen we met *homestays*: toeristen bij locals laten logeren. Ook boeken we alleen overnachtingen in eco-lodges en hotels die sociale projecten ondersteunen, zoals het helpen van kansarme jongeren. En om te stimuleren dat toeristen langer op één plek blijven, organiseren we fiets- en wandeltochten. *Slow travel*, noemen we dat. Door lokale gidsen in te zetten, profiteert de bevolking van het toerisme. Tegelijkertijd ervaren reizigers het échte Peruaanse leven."

Voor de lokale bevolking is verantwoord reizen niet vanzelfsprekend, licht Elena toe. "We leggen daarom uit hoe ze het verblijf van toeristen zo duurzaam mogelijk kunnen maken. Dit kan bijvoorbeeld door geen *single-use* plastic te gebruiken en door hernieuwbare energie op te wekken."

Logeren bij de locals

Tijd om de proef op de som te nemen; de volgende dag stappen we op de fiets. De route loopt dwars door het Peruaanse platteland. Onze gidsen weten veel over de geschiedenis van het gebied, en pauzeren regelmatig om ons archeologische Inca-sites te laten zien. Zo leren we dat de Inca's bekwame boeren waren en technieken ontwikkelden om op ronde terrassen en grote hoogte gewassen te verbouwen.

Al snel treden we letterlijk in de voetsporen van de Inca's. We bewandelen oude paden en logeren bij families. We plukken theebladeren en koffiebonen en leren alles over de productie ervan. De biologische koffieboer bij wie we dit doen – Alejandro – zegt dat we alleen de rode bonen mogen pakken, de groene zijn nog niet rijp. Samen met onze medereizigers Saskia en Nele logeren we die nacht bij Alejandro en zijn familie.

We hebben het hele koffieproces gevolgd, van plant tot kopje. Ook hebben we ervaren hoeveel werk het is om het zwarte brouwsel te maken. Tijdens een heerlijk diner bij hen thuis leren we meer over hoe boerenfamilies hier leven. En hoe moeilijk het voor hen is om de kost te verdienen: Alejandro ontvangt een fractie van de winkelprijs voor zijn bonen. Daarom is het goed om te weten dat onze verblijfskosten bijdragen aan hun levensonderhoud. Natuurlijk besloten we ook om extra koffie van hem te kopen.

Toeristische trekpleister

We vervolgen onze tocht langs de Inca-paden en verblijven in een prachtige eco-lodge. De eigenaren herstelden het schrale land door honderden bomen en struiken te planten. In hun enorme tuin volgen we het pad langs de rivier, dat uitkomt bij een waterval. De variatie aan planten, bloemen en ander groen geeft ons het gevoel dat we midden in de jungle zijn.

De volgende ochtend trekken we vroeg onze wandelschoenen aan: we gaan naar de belangrijkste toeristische trekpleister van de regio. Wanneer de wolken eindelijk verdwijnen en Machu Picchu zich toont, worden we meteen betoverd. We zien een prachtig oud monument. Het ligt zó afgelegen, dat de Spaanse kolonisten het vroeger nooit hebben kunnen plunderen en vernielen. Maar als we de hordes mensen voorbij zien komen, worden we ook meteen met het massatoerisme geconfronteerd.

Een hotel dat helpt

Eenmaal terug in Cusco gaan we naar het Niños Hotel, waar we vannacht verblijven. Boven elke kamer van het smaakvol ingerichte hotel staat een naam. De manager – die toevallig ook Alejandro heet – legt uit: “Alle kamers zijn vernoemd naar kinderen uit achterstandswijken. We gebruiken onze inkomsten om ze eten te geven en op te leiden.” Het hotel wil winst maken, maar wel voor een goed doel. Zo kunnen kansarme jongeren aan de armoede ontsnappen, een vak leren en een baan vinden. “En het werkt”, vervolgt Alejandro lachend: “Ik ben het levende bewijs!”

Echt kennismaken

Dankzij *slow travel* en *homestays* voelt het alsof we Peru nu écht kennen. De lokale bevolking en natuur zorgden voor een onvergetelijke ervaring. We beseffen natuurlijk wel dat een lange vliegreis van Europa naar Peru verre van duurzaam is. Ook Better Places is zich daarvan bewust. Zij bieden daarom geen korte vakanties aan, en compenseren de CO₂-uitstoot van elke reis – inclusief vlucht. Bovendien is de organisatie in gesprek met airlines om vliegen te verduurzamen. En hoewel er nog een lange weg te gaan is, zijn wij in ieder geval fan geworden van *community-based* toerisme.